

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΙΩ. ΜΕΤΑΞΑ
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1910.—Ο'Ι. Μεταξᾶς λοχαγός.

Ιωάννης
Μεταξᾶς

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

★ ★

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΧΡ. ΧΡΗΣΤΙΔΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

ἀτμόπλοιον διὰ Πάτρας, ἢ διὰ Brindisi. Θὰ σοῦ τηλεγραφήσω ἀπὸ τὴν Τεργέστην ἢ ἀπὸ τὸ Brindisi, κατὰ τὰς περιστάσεις.

Ἐτελείωσαν δὲ σήμερα. Ὑπεγράψαμεν. Ἡ το στιγμὴ επὶ σημος, θὰ σοῦ τὰ διηγηθῶ διὰ τὸν ἔλθω.

Τὰ πράγματα εἶναι στάσιμα. Βαίνομεν πάντοτε πρὸς πόλεμον, στρατιωτικῶς ἀλλὰ πολιτικῶς; Ἰδοὺ τὸ ζῆτημα. Θὰ ἐπέμβῃ ἡ Ἕνδρωπη; Ἐγὼ τὸ εὖχομαι δύοψύχως.

Εἰς τὸ Βελιγράδιον θὰ μείνω δύο ἡμέρας δι' ὑπηρεσίαν.

Ο ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΛΑΡΙΣΣΑ, 4 Ὁκτωβρίου, Πέμπτη, 10 πρωΐ.

Ἄντην τὴν στιγμὴν ἔφθασα. Ὁ Ιάσων, ἀγγελιαφόρος τοῦ στραταρχείου, μὲ ἀναμένει μὲ αὐτοκίνητον διὰ νὰ μὲ μεταφέρῃ εἰς τὸν Διάδοχον. Ὁ Μπάμπης εἶναι ἀπεσπασμένος εἰς τὴν Ἐφοδιοπομπὴν (ὑπηρεσίαν τοῦ διποθεν) τῆς II Μεραρχίας. Ἀνάγγειλέ το εἰς τὴν Στέλλαν. Ὅλοι καλά. Ἐγὼ θαυμάσια.

5 Ὁκτωβρίου, Παρασκευή, 9 πρωΐ.

Εἶμαι λαμπρά. Ὁ στρατός μας διῆλθε τὰ σύνορα.

6 Ὁκτωβρίου 1912, Σάββατον, 6 ἐσπέρας.

Μετὰ μάχην ἐκνοιεύσαμεν τὴν Ἐλασσῶνα. Ὅλοι μας καλά.

ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗ, 7 Ὁκτωβρίου 1912.

Χθὲς ἡ πρώτη μάχη. Ἡ ἀνδρεία τοῦ στρατοῦ ἐκτακτος. Ἐκνοιεύσαμεν τὴν Ἐλασσῶνα. Ὅλοι μας... καλά.

ΣΕΡΒΙΑ, 12 Ὁκτωβρίου 1912.

Μοῦ φαίνεται ὅντειρον νὰ σοῦ γράφω ἀπὸ ἐδῶ.

Ἐλαβα τὸ γράμμα σου καὶ τὸ ἐφίλησα. Ἐδῶ ζῶμεν μέσα εἰς πυρετώδη κίνησιν. Ἐννοεῖς πολὺ καλὰ δίνειν θέλωμεν ἡμεῖς, δηλαδὴ Δούσμανης, Στρατηγός, Πάλλης (τῆς Καμάρα) καὶ ἐγώ. Ὁ ὑποφαινόμενος εἶμαι δὲ κύριος ποχλός. Ποῦ νὰ σοῦ τὰ γράφω! Δὲν προφθάνω.

Τὰς 9 Ὁκτωβρίου ἡ μάχη ὑπῆρξε τρομερά. Μολαταῦτα, μόλις ἡννοήσαμεν ὅτι δὲ ἐχθρὸς ἀρχισε νὰ ὑποχωρῇ, διετάξαμεν γενικὴν καταδίωξιν, εἴχαμεν δὲ προλάβει καὶ ἐστέλαμεν, διὰ μέσου ἀγρίων βουνῶν, διλόκηρον μεραρχίαν εἰς τὰ νῶτα του.

Οἱ Τοῦρκοι συνετρίβησαν τελείως, ἀφῆκαν τὸ πυροβολικό των καὶ ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγήν.

Ἐδῶ δὲ οἱ ἀποδίδοντες εἰς ἡμᾶς τὴν νίκην. Κυρίως δὲ εἰς τὸν Διάδοχον, τοῦ δόπιον ἡ ἀποφασιστικότης, ἡ ἀνδρεία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ εὐστάθεια ὑπῆρξαν θαυμάσιαι.

Ἡ καταδίωξις ἡτο τρομερά δὲ δρόμος μέχρι Σερβίων ἡτο γεμάτος ἀπὸ πτώματα τουρκικά. Ἐδῶ ησυχάσαμεν καὶ αὖτον προελαύνομεν.

Φορευμένοι καὶ πληγωμένοι περὶ τὸν χιλίους.

Αὔριον ἔρχεται καὶ δὲ Βασιλεύς.

Ἄντοῦ διεδόθη ὅτι μᾶς διευθύνοντες οἱ Γάλλοι. Ὅλοι εἴμεθα καταγαντισμένοι. Νὰ λέγης παντοῦ ὅτι εἶναι ψεύματα καὶ ὅτι διευθύνει δὲ Διάδοχος καὶ τὸ Ἐπιτελεῖον του. Ἄπο τὸν Γάλλον δὲν εἴχομεν τίποτε. Ὅσον ἀνακατεύθηκαν, δηλαδὴ εἰς τὴν διατροφὴν καὶ εἰς τὰ διγειονομικά, ἔγιναν πρόξενοι μεγάλης ἀνωμαλίας.

ΚΟΖΑΝΗ, 14 Ὁκτωβρίου 1912.

Ζῶμεν μέσα εἰς ἐπιτυχίας. Ἐδῶ ἐνθουσιασμὸς ἀκράτητος. Σήμερα ἥλθεν δὲ Βασιλεύς. Μᾶς ἐκάλεσε καὶ μᾶς συνεχάρη.

Ἄντα δὲν μοῦ κάμνοντες ἐντύπωσιν. Θὰ κάμω τὸ καθῆκον μου, ἀλλὰ δὲν βλέπω τὴν ὅραν νὰ γνόσω κοντά σου, νὰ ἐπαναρχίσωμεν τὴν ἡσυχή ζωή μας. Ἐγώ, οὕτε θριάμβους θέλω, οὕτε τίποτε!

ΒΕΡΡΟΙΑ, 16 Ὁκτωβρίου 1912.

Ἐφθάσαμεν ἀπόψε ἐδῶ, καταδιώκοντες, μὲ δὲν τὸν στρατόν, τὸν Τούρκους.

ΝΙΑΟΥΣΑ, 19 Ὁκτωβρίου 1912.

Δὲν ξεύρω πότε θὰ λάβης τὸ παρόν μου. Ἄμα γίνη τηλέγραφος θὰ σοῦ τηλεγραφήσω. Ἐδῶ δὲ οἱ εἴμεθα καλά.

ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ, 22 Ὁκτωβρίου 1912.

Ἐλμαὶ λαμπρά... Μόλις εῦρω ἔνα αὐτοκίνητο θὰ σοῦ στείλω δυὸ λέξεις.
Ἐδῶ νέα μεγάλη νίκη.

ΚΙΡΔΖΑΛΑΡ, 23 Ὁκτωβρίου 1912.

Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἔλαβα τὸ γράμμα σου τῆς 13ης Ὁκτωβρίου. Μοῦ μένει ὀλίγος καιόδης διαθέσιμος, διότι, δὲν φαντάζεσαι, σχεδὸν δλη ἡ διεύθυνσις εἶναι ἐπάνω μον. Τὸ σχέδιον τῆς μάχης τῶν Γιαννιτοῦν εἶναι ἔργον μον.

Τρομερὰ μάχῃ! Ἡρχισε τὰς 19 Ὁκτωβρίου καὶ ἐτελείωσε τὰς 20. Οἱ Τοῦρκοι συνετρίβησαν τελείως. Ἐχασαν 14 κανόνια, πλῆθος νεκρῶν καὶ πληγωμένων. Καὶ ἄν τὸ δεξιόν μας ἦτο δρμητικότερον, δὲν θὰ ἐσώζετο κανεῖς.

Ἡδη ἐπλησιάσαμεν τὸν Ἀξιόν καὶ τὸν διαβαίνομεν σήμερον τὴν νύκτα. Ἐλάβαμεν τοιαῦτα μέτρα ὥστε, ἄν ἀντισταθῇ δ Τοῦρκος, θὰ τὸν καταστρέψωμεν τελείως.

Φαντάζομαι τί ἀνησυχίας θὰ εἰχες μετὰ τὴν μάχην τῶν Γιαννιτοῦν. Δὲν σοῦ ἐτηλεγραφησα διότι δὲν εἴχαμεν τηλεγραφικὰς συγκοινωνίας. Πῶς νὰ σοῦ γράφω; Φαντάζεσαι τί τρομερὰν εὐθύνην ἔχω, τί ἀποφάσεις νὰ λάβω, τί ἐργασίαν νὰ κάμω; Τὸ τμῆμα τῶν ἐπιχειρήσεων εἴμεθα δ Λούσμανης, ἔγω, δ Φῶντας καὶ δ Κ. Πάλλης (τῆς Καμάρα). Ἐννοεῖς λοιπόν. Μεταξύ μας συζητοῦνται δλα, προετοιμάζονται καὶ ὑποβάλλονται εἰς τὸν Διάδοχον. Ὁ Δαγκλῆς δὲν ἀνακατεύεται σχεδόν.

Οταν γνῷσω, ἔχω νὰ σᾶς διηγοῦμαι τόσα καὶ τόσα! Μὴν ἀνησυχῇς δι’ ἐμέ. Μὲ φυλάττονν ὡς κόρην δφθαλμοῦ. Μόνον πὸν κακοτρόγων. Ἡ νγεία μον λαμπρά. Περιποιήσεις ἀπὸ δλους, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν Βασιλέα, ἔως τὸν Χριστόφορον. Ἀλλὰ ἔγω τὰ ἔχόρτασα.

Splendid Palace Hotel—Directeur C. Romrapas.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 29 Ὁκτωβρίου 1912.

Πόσο θὰ σοῦ φαίνεται παράξενο νὰ λαμβάνῃς γράμμα μον ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην! Σήμερα εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα πὸν ἡσύχασα καὶ ἀνεπαύθην. Τὸ τί ἐτράβηξα αὐτὰς τὰς ἡμέρας δὲν φαντάζεσαι. Τὰς 25 ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸ Κιρδζαλάρ, ἀπὸ δπον σοῦ εἶχα γράψει. Τὸ βράδυ ἡμεδα εἰς Τοπούν, δ δὲ στρατὸς διέβη τὸν Ἀξιόν. Δυσκολίαι μεγάλαι—τὰς ὑπερέβημεν δλας.

Τὸ βράδυ ἥλθαν εἰς τὸ Στρατηγεῖον Τοῦρκοι ἀπεσταλμένοι προτείνοντες τὴν παράδοσιν τὸν στρατὸν καὶ τῆς πόλεως.

Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης.

Ὁ Διάδοχος ἀνέθεσεν εἰς τὸν Δούσμανην καὶ εἰς ἐμὲ νὰ διαπραγματευθῶμεν.

Τοὺς ἔζητήσαμεν καὶ τὸ Καραμπούρον. Λὲν ἐδέχθησαν, καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐκινήσαμεν πρὸς μάχην. Εἶχα κάμει τὴν διαταγὴν τῆς μάχης, καὶ τὸ ἀπόγευμα τῆς 26 ἥσαν κυκλωμένοι.

Προτοῦ δικαὶος ἀρχίσῃ τὸ πῦρ, ἔστειλαν πάλιν ἀπεσταλμένους καὶ ἐδέχθησαν δλους τὸν δροῦς μας.

Μετέβημεν νύκτα δ Λούσμανης καὶ ἔγὼ εἰς Θεσσαλονίκην καὶ διεπραγματεύθημεν μὲ τὸν Τοῦρκον ἀρχιστράτηγον τὴν παράδοσιν τὸν στρατὸν του, τῆς πόλεως καὶ τὸν Καραμπούρον, καὶ ὑπεργάψαμεν τὸ πρωτόκολλον. Συγκινητικὴ στιγμὴ! Ἐγνόσαμεν ἀμέσως νύκτα.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν εἰσήλθαμεν πάλιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην οἱ δυό μας καὶ ἀπετελείωσαμεν τὴν παράδοσιν.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 27 εἰσηγάγαμεν τὸν στρατόν. Τὸ δὲ πρωῒ τῆς 28 εἰσῆλθεν δ Διάδοχος, ἡμεῖς μαζύ του, καὶ ἀπὸ δπάσω ἡ 1η Μεραρχία.

Ἐχάλασεν δ κύσμος!

Ἡμονν ἀνπνος καὶ σχεδὸν νῆστις ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, μὲ τρομερὰν βροχήν, σχεδὸν διαφορῶς καβάλλα. Ἀλλὰ ἐπήραμεν τὴν Θεσσαλονίκην, τὸ Καραμπούρον, καὶ 30 χιλιάδες στρατὸν αλχμαλῶτους.

Ἐίχον σπεύσει καὶ οἱ Βούλγαροι μὲ δλίγον στρατόν, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασαν. Μάλιστα μὲ ἔστειλαν νὰ τὸν σταματήσω, καὶ αὐτὸι ἔκαμαν πῶς δὲν μὲ εἶδαν καὶ μὲ ἀρχισαν στὶς τουφεκίες, ἐσφύριζαν πλῆθος δλόγυρού μον, τόσον πὸν ἡραγκάσθην νὰ γυρίσω. Τέλος, τὸν διαταράσσει φραμάκι ἡ μύτη τους.

Τώρα ἐτελείωσαν τὰ βάσανα καὶ δὲν βλέπω τὴν ὥραν νὰ γυρίσω. Νὰ τελειώσῃ δ πόλεμος. Ἐσυμφώνησα μὲ τὸν Φῶντα νὰ ἐργασθῶμεν μαζύ. ἔχει υπ’ ὄψιν του μιὰ πολὺ καλὴ δουλειὰ μὲ τὸν Μήτσα. Τότε παραιτοῦμαι καὶ ζοῦμε ἥσυχοι.

Ἐδῶ δὲν θὰ μείνωμεν περισσότερον ἀπὸ 2-3 ἡμέρας· ἔπειτα δὰ πᾶμε νὰ διορθώσωμεν τὰς ἀνοησίας τὸν Μαθιοπούλον, δ δποῖος μᾶς τὰ ἔκαμε δάλασσα. Ἀλλὰ τί περιμένεις ἀπὸ τὸν Μαθιόπονλο;

Μὲ φωνάζονν γιὰ δουλειὰ καὶ σὲ ἀφίνω.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 30 Ὁκτωβρίου 1912.

Ἐδῶ ἀναπαυθήκαμεν κάπως καὶ μεθαύριον φεύγομεν πάλιν, διὰ νὰ κατατήσωμεν τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, ἀλλὰ ἥσυχα, διότι μάχας δὲν ἔχει πλέον: Κατεστράφη δλόκληρος δ τουρκικὸς στρατός.

Ἐντυχῶς, ἡ ὑγεία μου διετηρήθη λαμπρά μόνον ὅτι εἶμαι πολὺ κον-
οσμένος, καὶ δὲν βλέπω τὴν ωρὰ νὰ γυρίσω...

“Ολα σου τὰ πράγματα ἔχονται μενούσαν πολὺ τὸ κάμινέτο, ὁ καφές καὶ ἡ
ζάχαρη, εἰς τὸ Κιρδαλάρ, εἰς τὰ Γιαννιτσά.” Ἐδωσα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους καὶ
οἱ πρόγυηπες ἔπιναν ἀπὸ ἐμέ. Αἱ κονσέρβαι ἔχονται μενούσαν πολὺ. Ἡ ζώνη ἡ
μάλλινη—τὴν ἐφόρεσα. Τὸ φαραράκι ἔχονται μενούσαν πολὺ μόνον αἱ στῆλαι τε-
λειώνουν πολὺ γρήγορα. Παρὰ πολὺ πρακτικὸς ὁ ἀναπτικός. Τὰ κοντιά μὲ τὰ
σπίρτα ἔχονται μενούσαν πολὺ... Τέλος, δλα. Ἡσαν σωτηρία μου, καὶ κάθε φορὰ
ποὺ τὰ μεταχειρίζομαι σοῦ στέλλω χίλια φιλιά.

Τί τρομερὰ ἐκπορετεία! Ἐχω νὰ σοῦ διηγηθῶ λεπτομερείας, ὅταν
ἐπανιδωθῶμεν. Τί δὲν είδαν τὰ μάτια μου, πόσα φρικώδη πράγματα! Ἄλλα
καὶ τί νίκαι, τί θρίαμβοι! Μόνον ὁ Μαθιόποντος μᾶς τὰ ἔκαμε θάλασσα.
Φαντάσον, είχε 10 χιλιάδας πεζικὸν καὶ 20 κανόνια, καὶ τὴν ἔπαθε ἀπὸ 8
χιλιάδας ἔχθρον μὲ 12 κανόνια! Διατί; Διότι ἐσκόρπιζε διαρκῶς τὰς δυνά-
μεις του—ἔκαμε τὰ ἵδια ὅπως καὶ εἰς τὰ ὀχυρώματα τῆς Λαρίσσης. Καὶ
τώρα ἀναγκαῖδμεν νὰ στραφῶμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ διὰ νὰ ἐκδικήσωμεν τὴν
ἡτιαν καὶ ν' ἀποκαταστήσωμεν τὸ γόνητρον. Τί νὰ γίνη...

Πόσοι ἔλειψαν! Ὁ καϊμένος ὁ Καλλιοντζῆς! Καὶ τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι.

“Ἄχ, νὰ είχα γράμμα σου, πόσο τὸ ἥθελα δὲν φαντάζεσαι.

Σοῦ γράφω ἀπὸ τὸ γραφεῖον μου—δὲν ἔχω δουλειὰ σήμερα. Ἀνεπαύ-
θην κάπως. Μένω εἰς τὸ Splendid Hôtel, εἰς τὸ ἵδιον δωμάτιον μὲ τὸν
Λούσμανην καὶ τὸν Στάμον Στάϊκον.

Τὶ νὰ λένε δι' ἡμᾶς εἰς Ἀθήνας;

Διακόπτω διότι θὰ κλείσῃ τὸ γραφεῖον.

ΦΛΩΡΙΝΑ, 9 Ὁκτωβρίου 1912.

Ἐντυχῶς, ὁ πόλεμος τελειώνει. Ἡ λθαμεν ἐδῶ καὶ ἐποκίσαμεν τὸν
τουρκικὸν στρατόν, δστις ἥτο ἔτοιμος διὰ νέαν ἀντίστασιν κατὰ τῶν Σέρβων.
Τόσος ἥτο ὁ τρόμος των ὅτι ἔρχεται ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὥστε ἐτράπησαν
εἰς ἄτακτον φυγὴν πρὸς τὰ ὅρη τῆς Ἀλβανίας, ἀφήσαντες κανόνια, ὅπλα, αἴ-
χμαλώτους. Τὸ ἴππυκόν μας τοὺς καταδιώκει.

Τώρα αἱ ἐπιχειρήσεις μας σταματοῦν ἐδῶ. Θὰ μείνωμεν δλγας ἡμέρας,
έως ὅτου τημήματα τοῦ στρατοῦ μας καταλάβουν τὴν Καστορίαν, καὶ ἔπειτα
θὰ μεταβῶμεν εἰς Θεσσαλονίκην, δπου θὰ ἡσυχάσωμεν.

Καὶ ἡ ἐπιχείρησις αὐτῇ, ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἐδῶ, ἐννοεῖς τίνος εἶναι σύλ-
ληψις καὶ ἐκτέλεσις εἰς ὅλας τὰς διαταγάς.

1912.—Ο πρῶτος Βαλκανικὸς πόλεμος.—Ἡ προέλαση τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ
ἀπὸ τὰ σύνορα ὧς τὴ Θεσσαλονίκη. (Βλ. σελ. 172 ἐπ.).

'Η ἄλωση τῆς Πρεβέζης.

(Χρωμολιθογραφία τῆς ἐποχῆς)

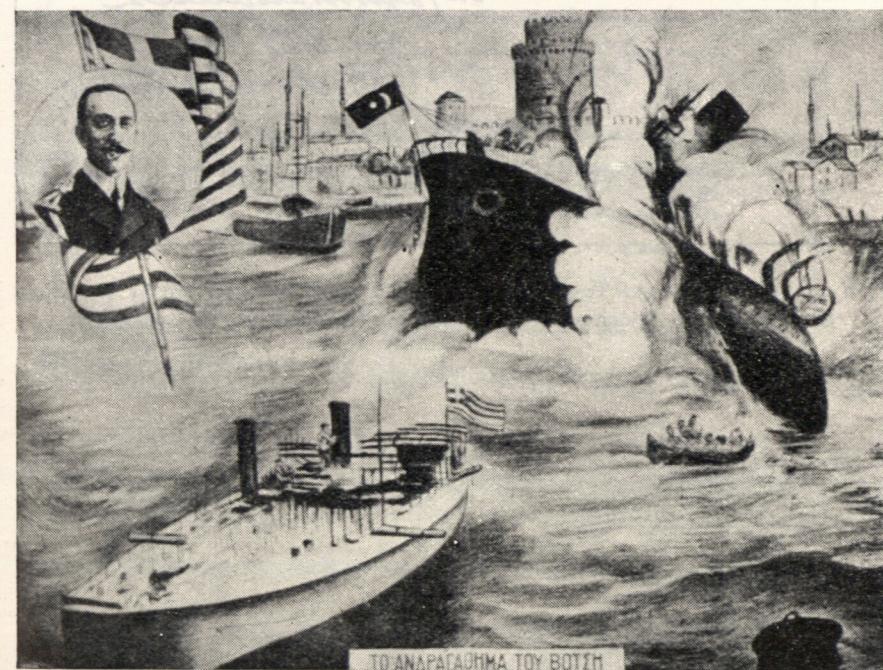
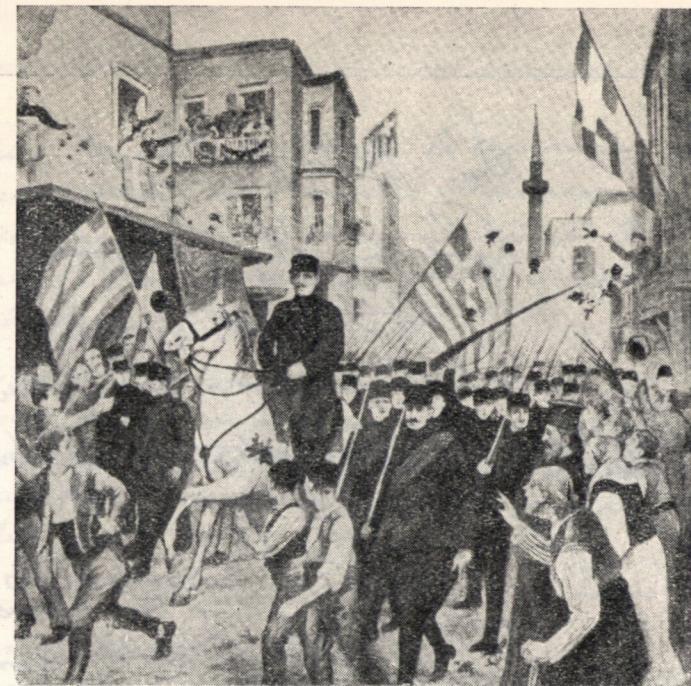

'Η μάχη τοῦ Σαρανταπόδου. (Βλ. σελ. 172 ἑπ.).

(Χρωμολιθογραφία τῆς ἐποχῆς)

1912.—'Η εἰσοδος τοῦ Διαδόχου στὴ Θεσσαλονίκη.

(Χρωμολιθογραφία τῆς ἐποχῆς)

ΤΟ ΑΝΑΡΑΣΩΜΑ ΤΟΥ ΒΟΤΗ

'Η ἀνατίναξη τοῦ πολεμικοῦ «Φέτζι - Μπουλέντ» στὸ λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὸν N. Βότση. (Βλ. σελ. 172 ἑπ.)

(Χρωμολιθογραφία τῆς ἐποχῆς)

Son Altesse le Prince
Constantine chef de l'armée
Hellénique

y ai l' honneur d'informer
Votre Altesse que j' accepte la proposition
de Votre Altesse faite hier

Hassan Tchahin Paschs
le Général de Division
et Commandant
du 8me Corps
d' armée ottomane.

سے جز اور

—
—

* Η «έπιστολή» του Χασάν Ταχσίν Πασά στον Διάδοχο Κωνσταντίνο με την οποία
ἀποδέχτηκε την πρόταση να παραδώσει τη Θεσσαλονίκη. (Βλ. σελ. 174).

Cette Son Altesse Royale le commandant général de l'armée Hellénique et son Excellence le commandant général de l'armée Ottomane il a été arrêté & conclu ce qui suit.

Article 1e. Les armes des soldats ottomans seront prises et mis en dépôt, et gardés sous la responsabilité de l'armée Hellénique. On dessera à ce sujet un précis verbal.

Art. 2. Les soldats ottomans seront logés une partie à Kara boumou Vauvre à la caserne d'artillerie dite (Topdji). Ils seront nourris par l'autorité de Salonique.

Art. 3. La ville de Salonique est rendue à l'armée Hellénique jusqu'à la conclusion de la paix.

Art. 4. Tous les hauts fonctionnaires civils, militaires et officiers seront autorisés de garder leurs épées et d'être libres à leur guise. Ceux-ci donneront parole de ne plus prendre armes contre l'armée Hellénique et ses alliés pendant la durée de cette guerre.

(Βλ. σελ. 175).

(Βλέπε πίσω).

Art. 5 Tous les hauts fonctionnaires civils
et les employés de l'Etat seront libres
Art. 6 Les gendarmes et les agents de police
porteront leurs armes.

Art. 7 Kara bouroun servira comme logement des soldats ottomans désarriés. Les canons et les engins de guerre de Kara-bouroun seront mis hors de service par l'armée ottomane et renvoyer à la force Hellène.

Art. 8. Le rendement de l'art. 1er sera exécuté dans l'espace de deux jours à partir de demain samedi, 27 octobre 1912. Le délai peut être encore prolongé en ayant l'assentiment de commandant général de l'armée Hellénique.

Art. 9. Cette situation sera maintenue jusqu'à la conclusion de la paix ottomane.
Art. 10. des gendarmes et la police continueront leur service jusqu'à nouvel ordre.

Salouque le 26 octobre 1912.
Le Commandant au chef de l'armée de l'air. Les délégués de J.A.R
de l'aviation française. Le Prince Royal de Grèce
Hassid. V. Tousmaz
5-2223
J.P. Melaxas.

Τὸ πρωτόκολλο (τῆς 26 ὁκτωβρίου 1912) παραδόσεως τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὸν Τοῦρκο στρατηγὸν Χασάν Ταχσίν πασᾶ στὸν Διάδοχο Κωνσταντῖνο. Εἶναι γραμμένο ἀπὸ τὸν Ἰ. Μεταξᾶ καὶ ὑπογραμμένο ἀπὸ τὸν Τοῦρκο στρατηγὸν καὶ τοὺς Β. Δούσμανη καὶ Ἰ. Μεταξᾶ. (Βλ. σελ. 175).

Protocole - annexe

Art. de 1. Deux bataillons de l'armée Hollingue
entreront et agro-eront la ville et seront
logés dans les casernes d'infanterie.

Article 2 Les nourritures des soldats Ottomans
des chevaux et des bêtes de somme seront fournies
avec le concours de la municipalité par l'auto-
rité locale Hellénique les frais nécessaires à
cet effet seront à la charge du Gouvernement
Hellénique. On commencera à fournir des
nourritures à partie d'une demande formelle.

Article 3 Trois mille soldats Ottomans seront laissés armés pour effectuer le débarquement des autres ; une fois ceux-ci débarqués, ils disposeront tous-mêmes leurs armes. Le retour des armes déposées sera fait par les soins de la troupe Hellénique ^{s'effectuera en présence} le débarquement sera fait ~~au~~ ^à l'entière de débarquement de l'armée Hellénique Article 4 Le commandant Général de l'armée

Hellerigre donnera l'ordre strict afin que tout
les villageois que les soldats débarquent, leurs propriétés
et leurs biens ne soient pas attaqués par des

bandis, quelques et soient respectés par les troupes alliées.

Article 5. On donnera l'ordre strict de prendre grand soin pour respecter les traditions, les mœurs et la religion des habitants. ^{religions de Tous utiles} Les tribunaux continueront à fonctionner.

Article 6. le service de la douane pourra, jusqu'à nouvelle décision, continuer à fonctionner sous le contrôle de l'autorité Hellénique de même pour la dette publique et la régie des tabacs.

Fait à Salonique le 27 octobre 1912

les délégués de l'A.R.
Le Prince Royal de Grèce

[Signature]

Jean P. Melnyk

le commandant
en chef de l'armée
Ottomane
[Signature]

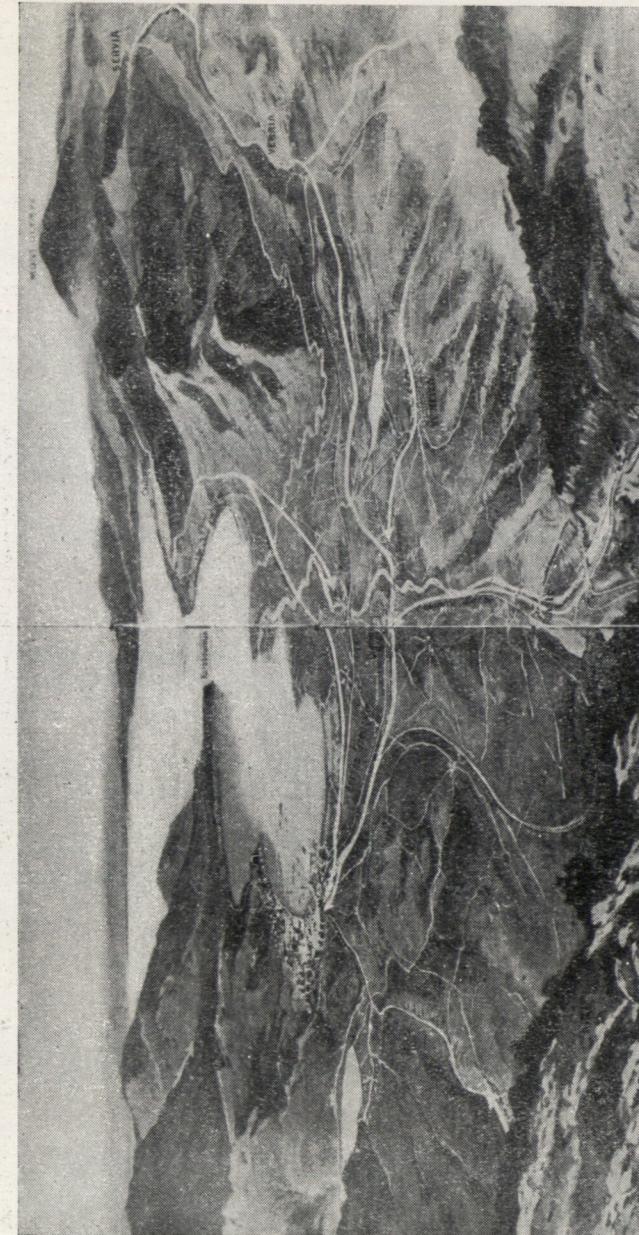
1912.—Συμπληρωματικό πρωτόκολλο (τῆς 27 Οκτωβρίου 1912), σχετικό μὲ τὴν παράδοση τῆς Θεσσαλονίκης, ωθούμενο τὶς λεπτομέρειες τῆς εἰσόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ στὴν πόλη. (Βλ. σελ. 175).

·Οκτώβριος 1912.—Η ἐπίσημη εἰσόδος τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Διαδόχου στὴ Θεσσαλονίκη. (Βλ. σελ. 175).

1912.—Ο Γεώργιος Α', η Βασίλισσα «Ολγα» και ο Διάδοχος Κωνσταντίνος στη Θεσσαλονίκη. (Βλ. σελ. 175).

Η καταληψη της Θεσσαλονίκης.—Οι λευκές γραμμές με τα βέλη δείχνουν την πορεία του ελληνικού στρατού. (Βλ. σελ. 112 έπ.).

1912.—Τὴν ἐποχὴν ἀκριβῶς ποὺ ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς χτυποῦσε τὴν Τσατάλτζα, σὲ ἀπόσταση 40 χλμ. ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, πέθανε στὸ Φανάρι (13 Νοεμβρίου) ὁ μεγάλος Πατριάρχης Ἰωακεὶμ ὁ Γ'. Στὸ ἐπιθανάτῳ παραλήρημά του ζητοῦσε νὰ τοῦ φέρουν τὰ κλειδιά τῆς Ἀγια-Σοφιᾶς, γιὰ νὰ λειτουργῆσει.

Πόσοι ἔλειψαν, Λέλα μου! Πόσοι ἐσκοτώθηκαν, πόσοι ἀπέθαναν! Ἡ καρδιά μου εἶναι ματωμένη ἀπὸ φίλους καὶ γνωστοὺς ποὺ ἔχασα, ἀπὸ τὰ φρικώδη πράγματα ποὺ εἶδα. Εἶναι τρομερὸν πρᾶγμα ὁ πόλεμος!

Σοῦ γράφω μὲ μολύβι ὑπὸ τὸ φῶς ἐνὸς κηρίου.

Φλώρινα, 14 Νοεμβρίου 1912.

Ἀκόμα ἐδῶ! Ἐκάμαμεν μίαν ἐκστρατείαν θαυμασίαν ὑπὸ στρατιωτικὴν ἔποψιν, διὰ Βοδενῶν καὶ Ὁστρόβου, ἐναντίον τοῦ Μοναστηρίου. Οὗτο ἥδυνήθησαν οἱ Σέρβοι νὰ τὸ καταλάβουν, οἱ δὲ Τοῦρκοι, ὑποχωροῦντες, ἔπεσαν εἰς τὰ χέρια μας καὶ τοὺς ἐμεταχειρίσθημεν ὅπως ἐποεπε. Ἔφυγαν κακῆν - κακῶς· τοὺς ἐπήραμε τὸ πυροβολικόν τους, πυρομαχικὰ καὶ ὄλικόν.

Ἄλλα ἐγὼ δὲν βλέπω τὴν ὥραν νὰ ἔλθω κοντά σου, καὶ ἐλπίζω γρήγορα νὰ τὸ κατορθώσω, μὰ πότε; Αὐτὸς εἶναι τὸ ὄνειρόν μου, μὲ αὐτὸς κοιμοῦμαι, μὲ αὐτὸς ἐξυπνῶ.

Χθὲς ἥμουν εἰς τὸ Μοναστῆρι μὲ τὸν Διάδοχο· σοῦ ἀγόρασα δύο γούνες *renard blanc* καὶ τὶς ἔδωσα τοῦ Δραγούμη (τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἑξωτερικῶν) νὰ σοῦ τὰς φέρῃ, δο δποῖος ὑπάγει εἰς Θεσσαλονίκην, καὶ ἵσως εἰς Ἀθήνας. Εἰδεμή, ἐὰν μείνῃ εἰς Θεσσαλονίκην, θὰ σοῦ τὰς φέρω ἐγώ. Ἐλπίζω νὰ σοῦ ἀρέσουν. Θὰ εἶναι *souvenir*. Ἔσκασα, καὶ ἐβαρέθηκα· ὥραια εἶναι ή δόξα, ή ἐπιτυχία, αἱ νῖκαι, ἀλλὰ ὥραιοτερον ἀπὸ δλα εἶναι νὰ ἔλθω κοντά σου...

Θεσσαλονίκη, 23 Νοεμβρίου 1912.

Ο πόλεμος διὰ μᾶς δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη, μολονότι οἱ ἄλλοι ὑπέγραψαν ἀνακωχήν. Ἡ ἴδική μας κυβέρνησις δὲν ὑπέγραψεν. Ἀν ὑπέγραψε, θὰ ἔπαιρνα ἀμέσως ἄδεια καὶ θὰ ἡρχόμουν. Ἄλλα πρόκειται νὰ ἔλθω ἀλλέως. Εἶναι μὲ στικόν, καὶ μὴν εἰπῆς εἰς κανένα τίποτε.

Πρόκειται νὰ ὑπάγω μετὰ τοῦ Δαγκλῆ εἰς Λονδῖνον διὰ τὸ στρατιωτικὸν μέρος τῆς εἰρήνης. Ο Διάδοχος μὲ ἡρώτησε σήμερα ἀν θέλω. Τοῦ εἴπα ὅχι, διότι ἡ γυναικα μου εἶναι ἐπίτοκος καὶ θέλω νὰ είμαι κοντά της. Τότε μὲ ἡρώτησε σὲ πόσας ἡμέρας θὰ γεννήσῃς· τοῦ εἴπα σὲ 10 - 15. Μοῦ εἴπε δτι προφθάνω νὰ ἔλθω εἰς Ἀθήνας, νὰ μείνω πλησίον σου, καὶ κατόπιν, μετὰ τὸν τοκετόν, νὰ ὑπάγω εἰς Λονδῖνον, διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάγω, εἴπε, ἀπαραιτήτως. Ἡρώτησεν, ἀν ἔχωμεν τὸν Δοῦρον. Τοῦ εἴπα δτι ἔχομεν τὸν Στάγην.

—«Τέλος πάντων, μετὰ τὸν τοκετόν, πρόπει νὰ ὑπάγησ», μοῦ λέγει.

Ἐσκέφθη δι, καὶ ἄν δὲν ὑπάγω εἰς Λονδίνον, πάλιν θὰ ἔμερα αὐτοῦ δλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ δὲν ὑπεργάφη ἡ ἀνακωχή. «Ωστε, ἀντὶ νὰ γυρίσω εἰς Θεσσαλονίκην, τὸ νὰ ὑπάγω εἰς Λονδίνον εἶναι, τὸ κάτω - κάτω, καλλίτερα, καὶ ἐδέχθη.

Εἰς Λονδίνον ὑπολογίζω δι, θὰ μείνωμεν περὶ τὰς 20 ἡμέρας, καὶ τότε θὰ ὑπογραφῇ ἡ εἰρήνη καὶ θὰ γυρίσωμεν. Καὶ ἐδῶθεν, ἄν ἔμενα ἐδῶ, θὰ ἔγνοις ἡμέρας, ἀφοῦ δὲν ὑπεργάφη ἡ ἀνακωχή. Αὐτὰ δλα ἐσκέφθη καὶ ἐδέχθην. Πάλιν δμως εἴπα τοῦ Διαδόχου δι, ἄν, χάριν τοῦ τοκετοῦ σου, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φύγω ἐξ Ἀθηνῶν, τότε θὰ ὑπάγῃ ἄλλος. Ἐλπίζω δλα νὰ ἔλθων καλά. Αὐτὰ εἶναι μνστικά.

Τὰ δύσκολα θὰ εἶναι μὲ τὸν Βουλγάρους. «Οσα ἐπρόβλεπα, καὶ εἴπα τοῦ Βενιζέλου, ἐβγῆκαν ἀληθινά. Δυστυχῶς, δὲν μὲ ἀκούσαν.

Δὲν εἶναι δμως καὶ βέβαιον ἄν θὰ δεχθῇ ἡ κυβέρνησις νὰ μὲ στείλῃ εἰς Λονδίνον. Τότε πρόπει νὰ εῦρω μίαν πρόφασιν νὰ ἔλθω αὐτοῦ δι' δλίγας ἡμέρας. Αὐτὰ θὰ ξεκαθαρισθοῦν εἰς τέσσαρας - πέντε ἡμέρας.

Λοιπόν, αἱ δυσκολίαι εἶναι μὲ τὸν Βουλγάρους. Ἐμεῖς ἐκάμαμεν τὸ καθῆκον μας. Εἶναι δουλειὰ τῆς κυβερνήσεως νὰ μὴ χάσῃ δσα κατεκτήσαμεν.

Πρόκειται, λέγουν, νὰ μᾶς ἀνταμείψουν, κλπ. Ἐγὼ τὰ ἐβαρέθηκα δλα αὐτά. Χαρίζω καὶ τὶς δόξες καὶ τὸν προβιβασμούς. Θὰ κάμω μέχρι τέλους τὸ καθῆκον μου, ἔως δτον κλείσωμεν τὴν εἰρήνην, καὶ τότε ἔχω σκοπόν, ἡμα ἡσυχάσωμεν, νὰ παρατηθῶ καὶ ν' ἀφοσιωθῶ στὸ σπητάκι μου. Ἀρκετὰ ἐργάσθηκα διὰ τὸν ἄλλους τώρα θέλω νὰ εὐτυχήσω καὶ ν' ἀπολαύσω κοντά σου δσα ὀνειροπόλησα, ὥς νὰ ἀναθρέψωμεν τὰ παιδάκια μας. Ἰσως θὰ είμαι ταγματάρχης, καὶ τότε δὲν θὰ ἔχω ἀνάγκην νὰ περιμένω δύο χρόνια διὰ νὰ πάρω τὴν σύνταξιν τὸν ταγματάρχον. Τὸ μόνον ποὺ θὰ κοιτάξω εἶναι νὰ εῦρω μιὰ δουλειά. Τώρα, μὲ τόσας κατακτήσεις καὶ μεγάλωμα τῆς Ἑλλάδος, θὰ γεννηθοῦν καὶ πολλὲς δουλειές.

Δὲν ἔχω καμίαν ἀπογοήτευσιν τούναντίον, είμαι ἵκανοποιημένος μὲ τὸ παραπάνω ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν καὶ ἀπὸ τὸν ρόλο μου, ἀλλὰ διψῶ νὰ ἀπολαύσω τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἡσυχον βίου μας, καὶ δὲν ἔχω ὅρεξιν διὰ τίποτε ἄλλο. Πότε θὰ ἡσυχάσωμεν, τέλος πάντων; «Ἄσ τελειώσῃ αὐτὸς ὁ πόλεμος! Δὲν φαντάζεσαι τί κούρασιν ἔχω ἀπὸ κόπους, κακοπάθειες, ἡμησυχίας, εὐθύνας, καὶ ἀπὸ δόξας καὶ ἀπὸ τιμᾶς—ἀπὸ δλα.

1912

ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Παρίσι, 3 Δεκεμβρίου 1912, Δευτέρα.

Ἐφθάσαμεν χθὲς βράδυ ἀργὰ καὶ φεύγομεν μετὰ ἔνα τέταρτον, κατὰ τὸ μεσημέρι. Ἐκαμα ταξίδι, ὑπὸ ἔποψιν καιροῦ, ἔκτακτον, καὶ εῦρον ἐδῶ ζέστην τόσον πολλὴν ποὺ σκάζω. Ἄλλα μὴν ἀνησυχῆς, δὲν ἐβγαλα φοῦχα.

Ὑπὸ ἔποψιν συντροφιᾶς, είμαι ἐπίσης καλά. Ὁ Δαγκλῆς εἶναι πολὺ βολικὸς ἀνθρωπος. Μέχρι Bologna εἶχαμεν καὶ τὸν E. (τὸ κωμικὸ εἶναι δι τὴν ἔκεινη ἔκαμνε δι τοὺς μόλις γνωρίζει τὸν P. — ποὺ νὰ εἰσαι Ἀλεξάνδρα!) καὶ τὸν Ψ. Ἔως ἐδῶ ἥλθομεν μὲ τὸ ζεῦγος Raγκαβῆ. Ἡ κυρία εἶναι Názou· τὴν ἐγνώριζα demoiselle, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀνεγνώρισα—αὐτὴ μοῦ τὸ ἐνθύμισε. Εἶναι πολὺ ἀγαπημένο ζευγάρι, τὸ δποῖον μὲ ἔμελαγχόλησε... διότι ἡμιοροῦσα καὶ ἔγά νὰ ἥμουν κοντά σου... Πρὸς τούτοις, δ κ. Δημαρᾶς καὶ δ κ. Παπᾶς, διπλωματικοί, ἀμφότεροι πολὺ εὐχάριστοι, καὶ δ κ. Κοιτζῆς, ναντικός, ποὺ ἔχει τὴν Καμάρα, ἀδελφὴν τῆς Πάλλη, δλγον ἐπιτηδευμένος, ἀλλ' εὐχάριστος. Ὁλοι αὐτοὶ τυμφευμένοι, ἄνευ τῶν κυριῶν των.

Ὑπὸ ἔποψιν εὐθυμίας, καμία. Ὁχι μόνον μὲ ἀνησυχεῖ ποὺ είμαι μακρά σου αὐτὴν τὴν στιγμήν, ἀλλὰ καὶ ἐβαρέθηκα τὰ ταξίδια. Ἄλλαξα πολύ, καὶ δὲν βλέπω τὴν ὥραν νὰ ἡσυχάσω ἀπὸ αὐτὸν τὸν βίον τοῦ Περιπλανωμένου Ιουδαίου, καὶ ν' ἀπολαύσω τὸν βίον μου κοντά σὲ σὲ καὶ τὰ παιδάκια μας. Δὲν κάμω γιὰ μεγάλος ἀνθρωπος· μὲ κονράζει ἡ ἀηδία τοῦ μεγαλείου.

Τὴν ὥραν ποὺ θὰ λάβῃς τὸ παρόν, θὰ ἔχῃς γεννήσει. Πᾶς θὰ ἥθελα νὰ ἥμουν κοντά σου! Φαντάζεσαι μὲ τί ἀνυπομονησίαν περιμένω τηλεγράφημα!

Πότε θὰ ξεμπερδεύσωμεν; «Ἄλλοι λέγουν σὲ 15 ἡμέρας, ἄλλοι σὲ 2 μῆνας. Κύριος οἶδε!

Σήμερα τὸ πρωῒ ποὺ ἄνοιξα τὴν τοναλέτα μου, τὸ πρῶτο πρᾶγμα ποὺ ἔπεσε στὰ χέρια μου ἦτο τὸ παπουτσάκι τῆς Λουλούς. Ἐβγαλα τὰ γιασεμιὰ καὶ τὰ ἐφίλησα δλα· καὶ τὸ γράμμα σου.

«Τί πεζότης μέσα εἰς τὸ Παρίσι!» θὰ ἔλεγε καμία mondaine τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ δμως αὐτὴ εἶναι ἡ εὐτυχία.